

További információk

Magyar Szabadalmi Hivatal

Cím:

1054 Budapest
Garibaldi u. 2.

Telefon:

(1) 312 4400

Fax:

(1) 331 2596

e-mail:

mszh@hpo.hu

web

www.mszh.hu

**Small and Medium-Sized Enterprises (SMEs) Division
World Intellectual Property Organization**

Cím:

34, chemin des Colombettes
P.O. Box 18
CH-1211 Geneva 20
Svájc

Telefon:

41 22 338 91 11

Fax:

41 22 733 54 28

e-mail:

wipo.mail@wipo.int

E kiadvány a WIPO Kis-és Középvállalkozások (KKV) Igazgatósága által készített „Looking good. An Introduction to Industrial Designs for Small and Medium-sized Enterprises” című tájékoztató füzetnek a magyar viszonyokhoz igazított változata. Az angol változat letölthető a WIPO KKV Igazgatóságának honlapjáról: www.wipo.int/sme

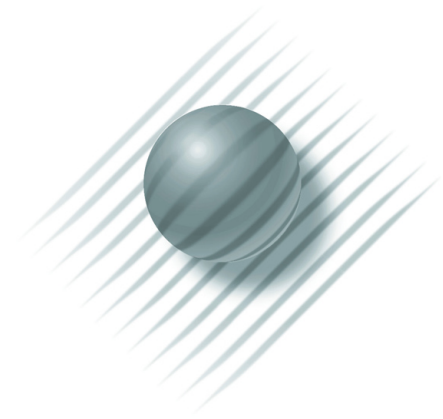
A szellemi tulajdon-védelem gyakorlati kérdéseivel kapcsolatos és a vállalkozásokat érintő további, naprakész információkért keresse fel a WIPO KKV Igazgatóságának fenti honlapját, és iratkozzon fel a WIPO KKV Igazgatóságának havonta megjelenő ingyenes elektronikus hírlevelére.

Magyar Szabadalmi Hivatal • 2005

ISBN 963 9157 39 2

ISSN 1786-8831

Szellemi tulajdon vállalkozóknak
Magyar Szabadalmi Hivatal • 2005

Bevezetés
a formatervezési
minták világába
kis- és
középvállalkozók
számára

SZEREZZÜNK MINTAOLTALMAT

Előszó

Ez a tájékoztató füzet a „Szellemi tulajdon vállalkozóknak” sorozat második darabja. A füzet eredeti változatát a Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) Kis- és Középvállalkozások Igazgatósága készítette el, amelynek ezúton is hálás köszönetemet fejezem ki. A kiadvány, amelyet most a kedves Olvasó a kezében tart, a WIPO által kiadott füzet magyar viszonyokra adaptált változata.

A füzet a modern piacgazdaságban nagy jelentőségű formatervezési mintákkal foglalkozik. A formatervezés kapcsán a termékfejlesztésbe fektetett szellemi tőke piaci értéktéremtő képessége akár meg is haladhatja a műszaki fejlesztéssel elérhető eredményeket. A vállalkozások sikerét ezért nagymértékben meghatározza, hogy termékeik külső megjelenése esztétikailag vonzó-e a fogyasztók számára. A füzet példák és illusztrációk segítségével szemlélteti a formatervezésiminta-oltalomnak a vállalkozások számára megnyilvánuló különös jelentőségét a piaci versenyben. Segítséget kíván nyújtani a kis- és középvállalkozások részére az eredményes piaci szerepléshez a formatervezésiminta-oltalom nyújtotta előnyök megismertetése révén.

Dr. Bendzsel Miklós
a Magyar Szabadalmi Hivatal elnöke

Tartalomjegyzék

1. Formatervezési minta **3**
2. Formatervezésiminta-oltalom **6**
3. Külföldi oltalomszerzés **19**
4. A mintaoltalmi jogok érvényesítése **21**
5. A formatervezési minta oltalmának
egyéb jogi eszközei **22**

Hasznos honlapcímek
további tájékoztatás céljából **26**

I. sz. függelék

A nemzeti és a regionális
szellemitulajdon-védelmi
hivatalok honlapcímei **27**

II. sz. függelék

Az ipari minták nemzetközi osztályozása a
Locarnói Megállapodás szerint **30**

III. sz. függelék

Az ipari minták letétbe helyezésére létrejött
Hágai Megállapodás tagállamai **32**

1. Formatervezési minta

Formatervezésiminta-oltalomban részesülhet minden új és egyéni jellegű formatervezési minta.

Mintának minősül valamely termék egészének vagy részének megjelenése, amelyet magának a terméknek, illetve díszítésének külső jellegzetességei – különösen a rajzolat, a körvonalak, a színek, az alak, a felület, illetve a felhasznált anyagok jellegzetességei – eredményeznek. Terméknek minősül bármely ipari vagy kézműipari árucikk. A termékek közé tartoznak – egyebek mellett – a csomagolás, a kikészítés, a grafikai jelzések és a nyomdai betűformák, valamint azok a részek is, amelyeket valamely összetett termékben való összeállításra szántak. A számítógépi program nem tekinthető terméknek. Összetett terméknek minősül az olyan alkotóelemekből álló termék, amelyek eltávolításával a termék szétszedhető és utána újból összeállítható.

Mi a formatervezési minta?

A köznap nyelvben a formatervezési minta általában egy termék általános külalakjára és funkciójára utal. Azt mondják, hogy egy karosszéknek „jó a formatervezése”, ha kényelmes benne ülni, és tetszik, ahogyan kinéz. Egy vállalkozás egy termék formatervezésén általában a termék funkcionális és esztétikai jellegzetességeinek fejlesztését érti, figyelembe véve olyan tényezőket, mint a termék piacképessége, az előállítás költségei, a kedvező szállítási, raktározási, javítási vagy eldobhatósági lehetőségek.

Szellemi tulajdon-védelmi szempontból azonban **formatervezési mintán csak a terméknek, illetve díszítésének külső jellegzetességeit értjük**, azaz a példaként felhozott karosszék külső megjelenését. Bár egy termék formatervezése gyakran szoros kapcsolatban áll olyan műszaki és funkcionális elemekkel, amelyek befolyásolják a külső megjelenést, az oltalom ilyen esetben is csak magára a megjelenésre, és nem a mögöttes műszaki, funkcionális tartalomra vonatkozik.

A formatervezési minta kiemelkedő jelentőségű az ipar és a kézműipar széles termékskálája tekintetében, a technikai és az orvosi műszerektől az órákig, ékszerekig és más luxuscikkeig; a háztartási eszközöktől a játékokon, bútorokon és elektromos kisgépeken át az autókig és építészeti megoldásokig; a textilmintáktól a sportfelszerelésekig.

A formatervezési minta a termékek csomagolása, megjelenítése, illetve kikészítése szempontjából is fontos.

Általános szabályként elmondható, hogy a formatervezési minta a következőkből állhat:

- térbeli jellemzők, mint a termék **alakja**;
- síkbeli jellemzők, mint a **termék díszítése, mintázata, vonalai** vagy a **színe**; vagy
- e jellegzetességek kombinációja.

Példa egy térbeli formatervezési mintára:

TimeRing karóra, ügyszám: D0300371

Példa egy síkbeli formatervezési mintára:

Lajstromszám: 76072

Ötletes minták az üzleti életben

Számos vállalkozás jelentős időt és erőforrást áldoz termékei formatervezettségének javítására. Új és eredeti formatervezési mintákat gyakran azért alkotnak, hogy

1. **a termékeket meghatározott piaci szegmens számára vonzóvá tegyék:** bizonyos termékek (pl. órák) formatervezési mintájának apró módosítása vonzóvá teheti a terméket különböző korcsoportok, kultúrák vagy társadalmi csoportok számára. Miközben az óra fő funkciója változatlan, a gyerekek és a felnőttek ízlése a formatervezést illetően általában jelentősen különbözik;
2. **új piaci rést találjanak:** a piaci versenyben sok vállalkozás keresi a lehetőséget arra, hogy piaci rést találjon új termékei ötletes formatervezése révén, ilyen módon különböztetve meg termékeit a versenytárs termékeitől. Ez a lehetőség fennáll az olyan hétköznapi árucikkek esetében is, mint például a zárák, csészek és csészعالjak, egészen a potenciálisan drága termékekig, mint például az ékszerek, a számítógépek vagy az autók;
3. **javítsák a termék arculatát:** az ötletes formatervezési mintákat gyakran kombinálják jellegzetes védjegyekkel annak érdekében, hogy a termékeket ezáltal még jobban megkülönböztessék mások áruitól. Számos vállalkozás a terméke formatervezésébe fektetett nagyobb ráfordítással sikeresen alkotta meg vagy alakította újra termékeinek arculatát.

Miért oltalmazzuk a formatervezési mintát?

A formatervezési minta értéket ad a terméknek. **Vonzóvá és tetszetőssé teszi a terméket** a vásárlók számára, és lehet, hogy éppen ezáltal válik a termék eladhatóvá. Az értékes formatervezési minták oltalmának így minden tervező vagy gyártó üzleti stratégiájában döntő fontosságúnak kell lennie.

A formatervezési mintának a nemzeti vagy regionális szellemi tulajdon-védelmi hivatalnál történő lajstromozásával a jogosult oltalmat, azaz **kizárólagos jogot szerez arra, hogy megakadályozza a minta mások általi illegális másolását vagy utánzását**. Ez üzlettudatos-ságot teremt, hiszen javítja a vállalkozás versenyképességét, és növeli a jövedelmezőséget.

A Victorinox Ltd. engedélyével

- A minta lajstromozásával megakadályozható, hogy azt versenytársai lemásolják vagy utánazzák, ezáltal a vállalkozás versenypozíciója erősödik.

- Egy értékes minta lajstromozása lehetővé teszi, hogy **tisztesseges módon megtérüljön** az adott termék előállítására és marketingjére fordított **befektetés**, és ezáltal növekedjen a nyereség.
- A formatervezési minták **üzleti tőkét** jelentenek, képesek növelni egy vállalkozásnak és termékeinek kereskedelmi értékét. Minél sikeresebb egy minta, annál nagyobb értéket képvisel a vállalkozás számára.
- Egy oltalmazott mintára **hasznosítási szerződést** lehet kötni (vagy el lehet adni másoknak) díjazás ellenében. Hasznosítási szerződés kötésével a vállalkozás olyan piacokra is bejuthat, ahová egyébként nem tudna.
- A formatervezési minta lajstromozása ösztönzi a **tisztesseges versenyt** és a becsületes kereskedelmi gyakorlatot, ami elősegíti az esztétikailag vonzó termékek széles skálájának megteremtését.

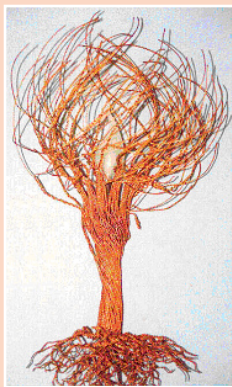
Érvek az Európai Unióban történő mintaoltalom-szerzésre

Forrás: OHIM, *Prospective Study about the Design Registration Demand at a European Union Level* (2002)

Világítsuk meg a formatervezési mintát!

Mivel általában egy lámpa funkcionális elemei természetként nem mutatnak jelentős eltérést, piaci sikerének egyik fő meghatározója minden valószínűség szerint külső megjelenésében rejlik. Ezért van az, hogy a legtöbb országban a formatervezési minták egész sora került lajstromozásra az olyan háztartási termékek esetében, mint amilyenek a lámpák.

Lajstromszám: 89246

2. Formatervezésiminta-oltalom

Hogyan szerezzünk formatervezésiminta-oltalmat?

Magyarországon a formatervezési mintát lajstromoztatni kell annak érdekében, hogy – a formatervezésiminta-oltalmi törvény értelmében – oltalomban részesüljön.

A lajstromozási eljárás megindításához kérelmet (bejelentési kérelem) kell a Magyar Szabadalmi Hivatalhoz benyújtani. Az oltalom megadására irányuló kérelemhez mellékelni kell az oltalmazni kívánt minta ábrázolását. A bejelentési kérelem a Magyar Szabadalmi Hivatalnál díjtalanul beszerezhető formanyomtatvány kitöltésével is elkészíthető. A külföldi oltalmak ügyében lásd a 3. részt.

Megjegyzendő, hogy néhány ország, illetve az olyan közös gazdasági térségek esetében, mint az Európai Unió, a jogszabályok lehetővé teszik korlátozott tartalmú mintaoltalom szerzését nem lajstromozott minták számára az attól a naptól számított három évre, amelyen a mintát a szóban forgó országban, illetve az Európai Unióban nyilvánosságra hozták.

A lajstromozatlan mintaoltalom lehetőséget teremt a vállalkozások számára, hogy teszteljék termékeik piacát mielőtt pénzt és energiát áldoznának arra, hogy valamennyi mintára oltalmat szerezzenek, amelyek közül sok nem is állja ki a

próbát a piacon. Mi több, egyes iparágakban, mint például a divatipar, egy-egy minta igen rövid életű. Az ilyen termékek számára a lajstromozatlan mintaoltalom jó alternatívát jelent. A lajstromozatlan mintaoltalom természetesen nem biztosít a lajstromozottal azonos jogokat. A rövidebb oltalmi idő mellett a jogérvényesítés is nehezebb, valamint nem biztosít a lajstromozott minta oltalmával azonos kizárólagos jogot a minta szerinti termék hasznosítására. A minta lemásolásával szemben nyújt csak védelmet, azaz a független alkotói forrásból származó azonos vagy hasonló mintákra az oltalom nem terjed ki.

Magyarországon, illetve a közösségi mintaoltalmi rendszerben a minta nyilvánosságra jutását követően is van azonban mód lajstromozott mintaoltalom megszerzésére, ha a mintát a nyilvánosságra hozataltól számított 12 hónapon belül a Magyar Szabadalmi Hivatalhoz bejelentik. Ez a lehetőség biztosítja a minta megalkotója számára, hogy a piaci fogadtatás függvényében döntsön a lajstromozás felől. Fontos azonban megjegyezni, hogy ilyen esetben a lajstromozás csak a minta alkotója számára nyitva álló lehetőség, harmadik személy bejelentésére nézve a nyilvánosságra jutás újdonságrontó.

Bár ez az útmutató elsősorban a lajstromozott formatervezési mintákkal foglalkozik, fontos kiemelni, hogy a minta a formatervezésiminta-oltalmon kívül más módokon is védelemben részesíthető:

- A minta jellegétől függően a mintaoltalom egyik alternatívája a **szerzői jogi védelem**. A szerzői jog

alapvetően irodalmi, tudományos és művészeti alkotások számára biztosít kizárólagos jogokat. Minthogy azonban a formatervezésiminta-oltalom tárgya a formatervezési minta fogalmi körébe eső művészeti vagy iparművészeti alkotás is lehet, a két oltalmi forma egy alkotás tekintetében párhuzamosan is fennállhat. Ez választási lehetőséget teremt a kis- és középvállalkozások számára az oltalomszerzés és a jogérvényesítés tekintetében.

- A formatervezési minták egy csoportja védjegy-oltalomban is részesülhet. **Térbeli védjegyként** lajstromozható például egy illatszeres üveg jellegzetes, a gyártót idéző kialakítása. Ugyanakkor mindig szem előtt kell tartani, hogy míg a védjegyoltalom az üveget árujelzőként helyezi oltalom alá, addig a formatervezésiminta-oltalom az üveg megjelenésére mint szellemi alkotásra vonatkozik. Másképp fogalmazva, míg a védjegyoltalom az árujegyzékben megjelölt termék, jelen esetben az üvegbe töltött parfüm vonatkozásában biztosít kizárólagos jogot a hasznosításra, addig a formatervezésiminta-oltalom esetén maga az üveg megjelenése áll oltalom alatt függetlenül attól, hogy mit töltenek bele, vagy esetleg csak dísz tárgyként hasznosítják.
- A **tisztességtelen piaci magatartás** és a versenykorlátozás **tilalmáról szóló jogszabály** szintén lehetővé teszi a fellépést azzal szemben, aki áruját a versenytárs hozzájárulása nélkül olyan külsővel látja

el, amelyről a piaci versenytársat, illetőleg annak árú-
ját szokták felismerni.

További részleteket a szerzői jog, a védjegyjog és a ver-
senytörvény által nyújtott védelmet illetően az 5. rész
tartalmaz.

Milyen jogokat biztosít a formatervezésiminta-oltalom?

A formatervezési minták oltalmáról szóló törvény értelmé-
ben a mintaoltalom alapján a mintaoltalom jogosultjának
kizárólagos joga van a minta hasznosítására. A kizárólagos
hasznosítási jog alapján a mintaoltalom jogosultja **bármivel
szemben felléphet, aki engedélye nélkül hasznosítja**
a mintát. Hasznosításnak minősül különösen: a minta szerinti
termék **előállítás, használata, forgalomba hozatala,**
forgalomba hozatalra való felkínálása, behozatala,
kivitele és e célokból való raktáron tartása.

Kizárólagos jogok

Tegyük fel, hogy vállalkozásunk új és eredeti mintával ter-
vezett egy vázát, amelyre mintaoltalmat kapott a Magyar
Szabadalmi Hivataltól, és ily módon kizárólagos jogokat
szerzett a minta szerinti termékek vonatkozásában. Ez azt
jelenti, hogy ha észrevesszük, hogy a versenytársak egyike
ugyanilyen vázákat gyárt, ad el vagy importál, egyrészt
megakadályozhatjuk abban, hogy a mintát hasznosítsa,
másrészt kártérítést kaphatunk a minta jogosulatlan
hasznosítása miatt elszenvedett veszteségéért.

Tehát nem akadályozhatók meg ugyan a versenytársak
abban, hogy versenyképes termékeket állítsanak elő, de az
megakadályozható, hogy a sajátunkhoz nagymértékben
hasonló vagy azzal éppen megegyező kinézetű vázákat
állítsanak elő, és ezzel kreativitásunkat szabadon kihasz-
nálják. A jogérvényesítéssel kapcsolatos további kérdések
tisztázása végett célszerű iparjogvédelemmel foglalkozó
szakemberhez fordulni.

Lajstromszám: 88462

Mi lajstromoztatható formatervezési mintaként?

Ahhoz, hogy egy mintát lajstromozni lehessen, főszabályként a következő alapkövetelmények mindegyikének teljesülnie kell.

- A mintának **„új”**-nak kell lennie. Egy mintát akkor tekintünk újnak, ha azzal azonos minta nem jutott nyilvánosságra a bejelentés napját vagy — ha a bejelentésben elsőbbséget igényeltek — az elsőbbség időpontját megelőzően. A mintákat egymással azonosnak kell tekinteni akkor is, ha külső jellegzetességeik csupán lényegtelen részletekben különböznek.
- A mintának legyen **„egyéni jellege”**. Ezt a követelményt akkor teljesíti, ha az elsőbbség időpontja előtt nyilvánosságra jutott bármely mintához képest a tájékozott használóra eltérő összehasonlítást tesz.

Az oltalmazott minták hagyományosan olyan kézműipari termékekre vonatkoznak, mint a cipő formája, egy fülbevaló formatervezése vagy egy teáskanna díszítése. A **digitalizáció világában** azonban szükségessé vált az oltalmat a digitális termékek megjelenésére is kiterjeszteni. Noha a számítógépi program továbbra sem tekinthető terméknek, ez nem akadályozza a számítástechnika alkalmazásához kötődő minták (pl. menüsorok, ikonok, képernyőgrafikai kialakítások) oltalmának.

Mi nem oltalmazható formatervezési mintaként?

- A minta újdonságát és egyéni jellegét olyan külső formai jegyeknek kell hordozniuk, amelyek kialakításában a termék esztétikus, formatervezett megjelenésére való törekvés szerepet játszik. Az a külső jellegzetesség, amely **kizárólag a termék műszaki rendeltetésének** a következménye, nem képezheti mintaoltalom tárgyát. Az ilyen műszaki vagy funkcionális elemek oltalmára szabadalmat vagy használatiminta-oltalmat lehet kérni.
- **Közérdekű jelzések**, úgymint a hivatalos szavatossági vagy hitelesítési jegyek, állami felségjelek, hatóságot vagy nemzetközi szervezetet megillető jelzések, kitüntetések, jelvények, címerek minta elemeként történő alkalmazása csak az illetékes szerv hozzájárulása esetén lehetséges.
- A védjegyoltalom a jogosultnak kizárólagos jogot biztosít — az árujegyzékben feltüntetett termékek körében — a védjegy használatára. (Jóhírű védjegy esetén a kizárólagos jog az árujegyzéktől függetlenül fennáll, amennyiben a harmadik személy általi használat a védjegy megkülönböztető képességét vagy hírnevét sértené vagy tisztességtelenül kihasználná.) Ennek megfelelően a bejelentett formatervezési mintának is csak a jogosulttal történt megállapodás alapján képezheti elemét egy védjegy. Ha a bejelentő nem elég körültekintően jár el, és a védjegy jogosultja

védjegyének a mintában történő szerepeltetése ellen észrevételt tesz, ez akár a mintaoltalmi bejelentés elutasításához is vezethet.

- Nem részesülhetnek oltalomban az olyan minták, amelyek a **közrendbe vagy a közérkölsbe ütköznek**.
- Nem részesülhet oltalomban a minta akkor sem, ha az elsőbbség időpontját követően nyilvánosságra jutott és **korábbi elsőbbséggel engedélyezett mintaltalommal ütközik**.
- A korábbiakban már szó volt arról, hogy bizonyos területeken a formatervezési minták és a szerzői jogi oltalomban részesülő művek között átfedés lehet, illetve a termékek egyedi külső megjelenésére versenyjogi alapon is fennállhat védelem. A hazai jogi szabályozás kizárja azoknak a mintáknak az oltalomban részesítését is, amelyek mások meghatározott **iparjogvédelmi, szerzői jogi vagy a versenyjog által védett jogaiba ütköznek**.

Hogyan lajstromoztassuk a mintát?

A formatervezésiminta-oltalom a lajstromozással keletkezik, amit a Magyar Szabadalmi Hivatalnál tett bejelentésben lehet kérni. Fontos megjegyezni, hogy a Magyar Szabadalmi Hivatal által engedélyezett oltalom csak a Magyar Köztársaság területén biztosít kizárólagos jogokat.

A formatervezésiminta-oltalmi bejelentésnek tartalmaznia kell

- a **bejelentési kérelmet** és abban a formatervezési minta szerinti termék megnevezését, a bejelentő és a szerző nevét, címét. A bejelentési kérelem a Magyar Szabadalmi Hivatalnál díjtanul beszerezhető formanyomtatvány kitöltésével is elkészíthető;
- a **minta** fényképen vagy grafikai úton történő **ábrázolását** három példányban;
- a bejelentő vagy képviselője **aláírását**;
- az előírt bejelentési **díjat**.

Ha a bejelentés elkészítésében és a lajstromozási eljárás során szabadalmi ügyvivő közreműködését kérjük, a bejelentéshez mellékelni kell a **képviselési meghatalmazást**.

A bejelentés benyújtását követően a hivatal megvizsgálja a formatervezésiminta-oltalmi bejelentést abból a szempontból, hogy az megfelel-e a bejelentési nap elismeréséhez előírt feltételeknek, és megfizették-e a bejelentési díjat.

Amennyiben a bejelentés megfelel a fentiekben vizsgált feltételeknek, a hivatal megvizsgálja a bejelentést abból a szempontból, hogy az megfelel-e az alaki és az érdemi követelményeknek.

Az újdonság és az egyéni jelleg érdemi követelményének vizsgálatához a hivatal újdonságkutatói jelentést készít, amelyben megnevezi a bejelentésben oltalmazni kívánt mintához legközelebb álló korábbi dokumentumokat. A kutatási jelentést a hivatkozott iratok másolatával együtt a bejelentőnek – kérésére – a hivatal térítés ellenében megküldi. A bejelentés vizsgálatának lezárultával a hivatal határoz a mintaoltalom engedélyezéséről, vagy, ha a minta, illetve annak bejelentése a törvényben előírt követelményeknek nem tesz eleget, a bejelentés elutasításáról. A hivatal határozatával szemben jogorvoslatért a Fővárosi Bírósághoz lehet fordulni.

Az engedélyezési eljárás során az elsőbbség napjától számított kilenc hónap elteltével a hivatal a bejelentésben szerep-

lő mintákat közzéteszi. A közzététel révén válik a bejelentés tartalma mások számára megismerhetővé. A közzétételt követően a mintaoltalmi bejelentéssel kapcsolatban bárki észrevételt tehet, ha a közzététellel megismert minta oltalmazhatóságát gátló tény vagy körülmény jut a tudomására. A bejelentő kérheti a közzététel elhalasztását az elsőbbség napjától számított legfeljebb 30. hónapig. Ebben az esetben a minta nem jut nyilvánosságra a halasztás leteltéig, ami üzletstratégiai okokból előnyös lehet.

A minták külföldi oltalmazásának részleteit a 3. részben közöljük. A bejelentőnek módjában áll korábbi közzétételt is kérni. Ebben az esetben a hivatal nem várja ki a kilencedik hónapot, hanem a bejelentést az eljárás rendje szerinti legkorábbi időpontban közzéteszi.

Példa:

A Fireplace Kft. tíz éve van jelen a piacon mint kandallókályha-gyártó és -forgalmazó. Felismerték, hogy a kályhapiacra a kályhakkal szemben támasztott vásárlói igények az utóbbi időben megváltoztak. A vásárlók túlnyomó többsége nem elsősorban fűtőeszközt, hanem lakberendezési tárgyat keres, ha kandallókályhát vásárol. A hagyományos fűtési funkció mellett egyre inkább előtérbe kerül a külső megjelenés, a dizájn. Ez a felismerés vezetett oda, hogy szakképzett formatervező bevonásával állították össze termékskálájukat, és ezzel mintegy újrafogalmazták a kandallókályhákról alkotott elképzeléseket. A formatervezésben megtestesülő szellemítőke-befektetéseiket formatervezésiminta-oltalom útján védte. Jelenleg 64

magyarországi és 5 nemzetközi formatervezésiminta-oltalom tulajdonosai. A kandallók formatervezésében betöltött úttörő szerepüket mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy több esetben a formatervezésiminta-oltalom segítségével akadályozták meg termékeik lemásolását.

A kandallók formatervezője: Pataki Balázs.

Példa:

A babák fürösztés közbeni kényelme érdekében a BABY AND CHILDREN, egy kis francia vállalkozás megtervezett és legyártott egy fürdőszobai babafüggőágyat. Egyszerű és eredeti formatervezése révén sikerült világszerte elnyernie a mamák és a babák tetszését. Azért, hogy biztosítsa új terméke számára az oltalmat, a BABY AND CHILDREN formatervezési minta lajstromozására szóló nemzetközi bejelentést nyújtott be 2000 márciusában. Amint a lajstromozási eljárás befejeződött, a BABY AND CHILDRENnek sikerült kereskedelmi forgalomba hoznia termékét három kontinens több mint 10 országában – közvetlenül vagy licenc adásával – a lajstromozott minta alapján. A termék

sikere jelentős. A függőágy ma a BABY AND CHILDREN egyik vezető terméke, és a vállalkozás a mintaoltalom által biztosított jogi monopóliuma birtokában továbbra is forgalmazza termékét a nagyvilágban.

A BABY AND CHILDREN engedélyével

Mennyi időt vesz igénybe egy minta lajstromozása?

Az engedélyezési eljárás lehetséges legrövidebb időtartamát jogszabályi előírások határolják be. Az elsőbbség napjától számított kilencedik hónap elteltével történő közzététel, valamint a közzétételt követően az észrevételek megtételére rendelkezésre álló legalább egy hónap a minta lajstromozását leghamarabb az elsőbbség napjától számított 11. hónapban teszi lehetővé. Az engedélyezési eljárás lerövidíthető, ha a bejelentő kéri bejelentése korábbi közzétételét. Természetesen az átfutási idő jelentős mértékben függ attól, hogy a vizsgálat során merülnek-e fel a bejelentéssel kapcsolatos alaki vagy érdemi hiányosságok.

Mennyire fontos a minta titokban tartása a lajstromozás előtt?

A mintaoltalmi bejelentés megtétele előtt a minta titokban tartása alapvető fontosságú. Ennek az az oka, hogy a mintaoltalom elnyerésének egyik feltétele, hogy a mintának „új”-nak kell lennie. Ha a mintát másnak mégis megmutatjuk, tanácsos azt titoktartási nyilatkozat aláírásához kötni.

Egy olyan minta, amelyet már nyilvánosságra hoztak, például egy katalógusban vagy más kiadványban történő reklámozással, már nem tekinthető „új”-nak.

Mi a „türelmi idő”?

A gyakorlati élet szempontjából fontos lehet, hogy a bejelentés megtétele előtt a bejelentő meggyőződjön a minta szerinti termék piaci fogadtatásáról. Gyakran a termékek egész skáláján érdemes piaci hatásvizsgálatot végezni, ennek eredménye segít kiválasztani azt a néhány legsikeresebbet, amely később forgalmazásra kerül.

Türelmi idő hiányában a bejelentő oltalomhoz való joga a minta nyilvánosságra hozatalával elveszne. A türelmi idő módot ad arra, hogy a szerző, illetve annak jogutódja a bejelentés megtételéről a minta szerinti termék akár egy-éves forgalmazásának piaci tapasztalatai alapján döntsön. A türelmi idővel kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy a nyilvánosságra hozatal a szerző, illetve annak jogutódja kivételével mindenki mást kizár — újdonsághiány miatt — az oltalomszerzésből. Így a publikáció — a titokban tartással szemben — egyidejűleg biztosítékot is jelent a szerzőnek arra nézve, hogy mintájára vagy az azzal azonos össze-nyomást keltő mintára harmadik személy független alkotómunka esetén sem szerezhet kizárólagos jogot.

Minthogy azonban a türelmi idő nem minden országban létezik, és mindenképpen csak korlátozott időtartamra szól, általában tanácsos a mintát titokban tartani a mintaoltalmi kérelem benyújtásáig.

Mennyi a formatervezésiminta-oltalom időtartama?

A formatervezésiminta-oltalom a bejelentés napjától számított **öt évig** tart. A mintaoltalom legfeljebb négyszer, további öt-öt éves időtartamra újítható meg. Megújítás esetén az újabb oltalmi idő az előző oltalmi idő lejáratí napját követő nappal kezdődik. A bejelentés napjától számított huszonöt év elteltével az oltalom nem újítható meg.

Díjtáblázat

A díjak fajtái	Összege (Ft)	
	Ha a bejelentő a szerzővel	
	nem azonos	azonos
Bejelentési díj ezen felül további (legfeljebb 50) mintánként	32 000 6 400	8 000 1 600
A mintaoltalom megújítására, részleges megújításra irányuló kérelem díja – az első megújítás esetén – a második megújítás esetén – a harmadik megújítás esetén – a negyedik megújítás esetén	64 000 85 400 107 000 160 000	32 000 42 700 53 500 80 000
A módosítási kérelem díja – első – második – további kérelmek esetén	4 800 8 500 16 000	
A határidő-hosszabbítási kérelem díja az adott cselekménnyel kapcsolatban – első – második – további kérelmek esetén	4 800 8 500 16 000	
A formatervezésiminta-oltalmi bejelentés vagy a formatervezésiminta-oltalom megosztására irányuló kérelem díja a keletkező további bejelentésenként vagy oltalmanként	32 000	
A közzététel halasztására irányuló kérelem díja a legkorábbi elsőbbség napjától számított – tizenegyedik hónaptól a huszadik hónapig minden hónap után – a huszonegyedik hónaptól a harmincadik hónapig minden hónap után	10 700 10 700 21 400	
Jogutódlás tudomásulvételére irányuló kérelem díja – a szolgálati minta szerzőjének megszerzése esetén	15 000 3 200	
Jelzálogjog és licencia tudomásulvételére irányuló kérelem díja ügyenként	15 000	
A mintaoltalom megsemmisítésére irányuló kérelem díja	128 000	
A nemleges megállapításra irányuló kérelem díja	128 000	
A nemzetközi mintaoltalmi bejelentés továbbításának díja	10 700	

Mennyibe kerül a formatervezésiminta-oltalom?

1. **A lajstromozási eljárás lefolytatásáért bejelentési díjat kell fizetni.**

Mivel egy bejelentésben több minta oltalmát is lehet kérni, a bejelentési díj az oltalmazandó minták számának növekedésével emelkedik. Fontos megjegyezni, hogy a bejelentési díj nemcsak az engedélyezési eljárást, hanem az ötéves oltalmi időt is magában foglalja.

2. Az engedélyezési eljárásban benyújtott **kérelmek** (határidő-hosszabítás, jogutódlás, közzététel-halasztás stb.) többnyire szintén díjkötelesek. A fizetendő díjakat részletesen tartalmazza a mellékelt táblázat.

3. **Költségvonzattal jár a szabadalmi ügyvivő szolgáltatásainak igénybevétele** is, aki segít a lajstromozási eljárásnál, amennyiben szakértő segítségére támaszkodunk a mintaoltalmi bejelentést illetően.

4. Az oltalmi idő leteltét követően lehetőség van a **mintaoltalom megújítására**. A legfeljebb 25 éves oltalmi idő alatt a mintaoltalom négyszer újítható meg. A megújítás szintén díjköteles, és az oltalmi időszakok előrehaladtával a díj emelkedik.

Mi a teendő, ha a minta egyesíti a funkcionális tökéletesítést az esztétikai jellemzőkkel?

Ha egy termék funkcionális tökéletesítése vonatkozásában szeretnénk kizárólagosságot szerezni, általában tanácsos szabadalmi vagy használatiminta-oltalmi bejelentést tenni, vagy, ha a funkció nem nyilvánvaló magából a termékből, felmerülhet az üzleti titokként kezelés lehetősége is. Mégis gyakran előfordul, hogy egy új termék egyesíti a funkcionális tökéletesítést az innovatív-esztétikai jellemzőkkel. Tegyük fel, hogy egy új mobiltelefon tervéről van szó. Miközben a mobiltelefon valószínűleg az elektronikus alkatrészek sorozatos fejlesztésének eredménye, ami egy vagy több szabadalommal oltalmazható, a mobiltelefon eredeti külső kialakítása mint formatervezési minta lajstromozható. Lehet-e bejelentést tenni mindkettőre? A válasz: igen.

© Nokia

Mintaoltalom és üzletstratégia

Az olyan jellegű döntések, mint például hol, hogyan és mikor részesítse egy vállalkozás oltalomban formatervezési mintáit, lényeges befolyást gyakorolhatnak a „míntame-nedzsment” más területeire is. Ezért lényeges a mintaoltalom kérdéseinek a vállalkozás szélesebb üzletstratégiájába történő bevonása. Például az oltalom fajtája, a költségek, az oltalom hatékonysága és a mintaoltalomra való jog-sultság kérdései mind jelentős szerepet játszhatnak annak eldöntésében, hogy

- a formatervezési fejlesztéseket házon belül hajtásák-e végre, vagy külső céggel végeztessék-e el;
- mikorra időzítsék az új minta bevezetését a reklámokban, mikor legyen a forgalomba hozatal vagy a nyilvános kiállítás;
- mely exportpiacokat célozzák meg;
- kössenek-e hasznosítási szerződést, és ha igen, mikor és hogyan, vagy átruházzák-e a minta kereskedelmi hasznosítási jogát más vállalkozásra ellenszolgáltatás fejében.

Sok formatervező különböző szempontok alapján szerez oltalmat termékei számára, különféle szellemi tulajdon-védelmi jogok révén. Fontos azonban, hogy szem előtt tartsuk az alapvető különbséget a szabadalmak/használati minták és a formatervezési minták között.

Szabadalmi és használatiminta-oltalmat olyan műszaki megoldásokra engedélyeznek, amelyek egy terméket funkcionálisan tökéletesítenek. A formatervezésiminta-oltalom kizárólag a termék külső megjelenésére vonatkozik.

Ki nyújthat be mintaoltalmi bejelentést?

Általában az a személy, aki a mintát megalkotta. Ha a szerző munkaviszonyból folyó kötelessége, hogy a minta tárgykörébe eső kialakításokat dolgozzon ki (szolgálati minta), a mintaoltalom a munkáltatót illeti meg, aki hasznosítás esetén köteles a szerzőnek díjat fizetni. A szerző a bejelentés jogával az előbbi esettől eltekintve szabadon rendelkezhet, például el is adhatja azt. A bejelentő lehet természetes személy (pl. a formatervező) vagy jogi személy (pl. egy vállalat). Mindkét esetben eljárhat közvetlenül a bejelentő, de megbízhat szabadalmi ügyvivőt is, aki képviseli őt a hivatal előtti eljárásban.

Példa:

Az 1980-as évekig a Duracell lényegében „egytermékes” vállalat volt, amely alkálielemeket állított elő. 1981-ben a Duracell tanácsadó formatervezőket alkalmazott azzal a céllal, hogy tervezzenek meg egy zseblámpát, amelyet röviddel azután, 1982-ben forgalomba hoztak. Két évvel később a zseblámpa tervezője elnyerte az Egyesült Királyság Formatervezési Tanácsának Díját. Az évek során a Duracell a zseblámpa több változatát vezette be, különböző formatervezéssel a különböző célcsoportok számára. A fiatal fogyasztók számára a zseblámpát divatos színekben fejlesztették ki. A legtöbb országban, ahol a Duracell jelenleg kereskedelmi tevékenységet folytat, a termék innovatív-

funkcionális jellemzőit szabadalmakkal oltalmazták, míg külső megjelenését mintaoaltalomban részesítették.

Duracell®

Kit illetnek meg a formatervezési mintához fűződő jogok?

A minta megalkotója, azaz a szerző az, akit általában a mintaoaltalom megillet, kivéve, ha nincsenek különleges körülmények. **Szolgálati minta** esetén a mintaoaltalom a munkáltatót illeti meg, de köteles a szerzőnek a hasznosítás mértékével arányos díjat fizetni. A mintával és a mintaoaltalommal a szerző szabadon rendelkezhet, ha arra a munkáltató nem tart igényt.

Külső formatervező megbízása esetén – a félreértések elkerülése végett – a **formatervezővel kötendő szerződésben** célszerű előre tisztázni, hogy a megalkotandó mintán keletkező jogok kit illetnek meg. Azt is figyelembe kell venni, hogy a formatervezőt automatikusan szerzői jogi védelem illeti meg a minta eredeti rajzai felett, ezért a szerződésben ezt is tisztázni kell.

Igényelhető-e egyetlen bejelentésben több különböző minta lajstromozása?

Amennyiben egy terméknek több formai kialakítását vagy több hasonló terméket, illetve hasonló formai elemeket tartalmazó terméket kívánunk oltalom alá helyezni, lehetőség van egy bejelentésben több minta oltalmát kérni. A hazai jogi szabályozás 50 mintáig engedi meg, hogy azokat egy bejelentésben oltalmazzuk. Ilyen esetben az egyes minták (a jogátruházást kivéve) ugyanúgy egymástól függetlenül használhatóak, mintha azokat külön-külön bejelentésekben helyezték volna oltalom alá.

Ha több elemből álló terméket (ún. készletet) kívánunk oltalmazni, ez úgy lehetséges, hogy egy bejelentésben az egyes elemeket külön mintaként jelentjük be, de mód van

arra is, hogy az összetartozó, együtt forgalmazott termékeket egy mintaként helyezzük oltalom alá.

Ez azt jelenti, hogy ha például egy sakk-készlet tervét szeretnénk oltalomban részesíteni, lehetőség van az egyes figurákat önálló mintaként védeni, de célszerűbb a készletet egyetlen mintaként oltalmazni, mivel az egész játék egy terméket képez, és a figurák valószínűleg nem kerülnek önállóan forgalmazásra. Ez utóbbi esetben kisebb az oltalom megszerzésének a költsége, ugyanakkor számolni kell azzal, hogy az egyes bábuk így nem, csak a készlet egésze áll oltalom alatt.

Az egy bejelentésbe foglalás előnye, hogy ugyan az egyes további mintákért külön díjat kell fizetni, a bejelentés összességében még így is olcsóbb, mintha az egyes mintákat külön-külön jelentenénk be.

A hazai szabályozás értelmében a mintaoltalmi bejelentésben több mintára is igényelhető oltalom, feltéve, hogy a minták szerinti termékek a nemzetközi osztályozás azonos osztályába tartoznak. Oltalom továbbá olyan minták csoportjára is igényelhető, amelyeket a termékek díszítésének a tájékozott használóra tett összbemutató befolyásoló közös külső jellegzetességei kapcsolnak össze.

A nemzetközi osztályozási rendszer

A formatervezési mintákat (pontosabban a minták szerinti termékeket) a könnyebb visszakereshetőség érdekében osztályokba rendezik. Magyarország tagja a WIPO gondozásában létrehozott Locarnói Megállapodásnak, amely jelenleg a legelterjedtebb osztályozási rendszer a formatervezési minták vonatkozásában. Amikor bejelentést teszünk a Magyar Szabadalmi Hivatalnál, a bejelentési kérelemben meg kell jelölni azt a terméket, amellyel kapcsolatban a mintát alkalmazni kívánjuk. A termék megadásakor célszerű a Locarnói Osztályozás termékfelsorolásában használatos elnevezéseket alkalmazni. Amennyiben a felsorolásban nincs olyan megnevezés, amely pontosan fedné a terméket, lehetőség van arra is, hogy a megnevezést az osztályjelzet megadásával pontosítsuk. A Locarnói Osztályozás osztályainak felsorolását a II. számú függelék tartalmazza. Lásd még:

www.wipo.int/classifications/en/locarno/about/

Lehet-e hasznosítási szerződést (licenciaszerződést) kötni formatervezési mintára?

A formatervezési minták hasznosítási szerződéséről akkor beszélünk, ha a minta oltalmának jogosultja (az engedélyező) engedélyt ad valaki másnak (az engedélyesnek), hogy hasznosítsa a mintát bizonyos célokra, amelyeket egy kölcsönös megállapodásban rögzítenek. Ilyen esetben a **hasznosítási szerződés** tartalmát a felek szabadon állapítják meg, abban meghatározzák a megállapodás feltételeit.

A hasznosítási szerződések gyakran tartalmaznak feltételeket arra vonatkozóan, hogy az engedélyes a mintát mely országokban hasznosíthatja, mennyi időre kapja az engedélyt, és milyen típusú termékekre lehet azt alkalmazni. A minta külföldi hasznosításának engedélyezéséhez előzőleg a mintaoltalmat az adott országban meg kell szerezni, vagy legalább kérelmezni kell.

A hasznosítás mások számára történő engedélyezése révén a vállalkozás **többségi jogvédelemhez** jut, ami szokásos eszköze a vállalkozások mintaoltalmi kiaknázásának.

A formatervezési mintákra vonatkozó hasznosítási szerződések gyakran átfogó engedélyezési szerződések részét képezik, amelyek egy termék valamennyi vonatkozására kiterjednek (vagyis nemcsak annak vizuális elemeire).

Példa:

A TRAX egy közterületi ülésrendszer, amelyet Rodney Kinsman tervezett, és az OMK Design Ltd. forgalmazza. A TRAX ülésrendszert eredetileg a brit vasúti vállalat követelményeit kielégítőként tervezték, amely vállalat jó megjelenésű, kényelmes, az időjárás megpróbáltatásainak ellenálló és csekély karbantartást igénylő üléseket keresett. Az évek során a TRAX sikeres termékké vált, részben a gyakorlatias kialakításnak köszönhetően, és világszerte több mint 60 repülőtérén alkalmazzák. A TRAX formatervezési formatervezésminta-oltalomban részesül az Egyesült Királyságban, Ausztráliában, Németországban, Olaszországban, Japánban és az Egyesült Államokban.

3. Külföldi oltalomszerzés

Miért szerezzen mintaoltalmat külföldön?

Ha a vállalkozás olyan terméket kíván exportálni, amelyben a minta megtestesül, vagy engedélyezni kívánja más cégek számára ilyen termékek külföldi előállítását, eladását vagy kivitelét, meg kell fontolnia e mintáknak ezekben az országokban történő oltalmazását annak érdekében, hogy az oltalomnak ugyanazokat az előnyeit élvezze külföldön is, mint a belföldi piacon.

Hogyan szerezhető oltalom a formatervezési mintáknak külföldön?

A mintaoltalom területi jellegű. Ez azt jelenti, hogy a mintaoltalom általában arra az országra vagy régióra korlátozódik,

Mindez kizárólagos hasznosítási jogot eredményez az OMK Design Ltd. számára a minta szerinti termékek tekintetében a szóban forgó országokban. Az OMK Design Ltd. alkalmanként engedélyt is adott külföldi vállalkozásoknak a TRAX ülésrendszer gyártására díjfizetés ellenében.

A TRAX® engedélyével

ahol a mintát lajstromozták. Ezért ha exportpiacokon kívánjuk a mintát oltalomban részesíteni, célszerű előzetesen tájékozódni a mintaoltalom megszerzésének feltételeiről.

Jó tudni, hogy általában az első országban tett bejelentés napjától számított **hat hónap** áll a rendelkezésre **elsőbbség** igényléséhez, ha más országokban folyamodunk mintaoltalomért. Az elsőbbség igénylésével tett bejelentést a vizsgálat és az oltalmi követelmények tekintetében úgy tekintik, mintha azt az eredeti bejelentéssel egy időben nyújtották volna be. A hat hónap leteltét követően azonban bármely, a benyújtást megelőző nyilvánosságra hozatal (így a korábbi bejelentés iparjogvédelmi hatóság által történő publikálása is) akadály lehet az oltalom megszerzésének.

A külföldi oltalomszerzésnek három módja van:

1. Nemzeti út

A vállalatok oltalomért folyamodhatnak oly módon, hogy minden olyan ország nemzeti szellemi tulajdonvédelmi hivatalánál bejelentést tesznek, ahol oltalmat kívánnak szerezni. Az eljárás nagyon fáradságos és költséges lehet, mert általában megkövetelik a nemzeti nyelvre történő fordítást, valamint ügyintézési (és néha képviselői) díj megfizetését.

2. Regionális út

Ha országok olyan csoportja iránt érdeklődünk, amelyek részesei egy olyan regionális megállapodásnak, amely lehetővé teszi a minták több országra kiterjedő

lajstromozását, érdemes megfontolni, hogy csupán egyetlen bejelentési űrlapot töltsünk ki az adott regionális szellemi tulajdonvédelmi hivatalnál. A regionális szellemi tulajdonvédelmi hivatalok a következők:

- a Belső Piaci Harmonizációs Hivatal (OHIM), a közösségi mintáknak az Európai Unió 25 tagállamában történő oltalmazására;
- a Benelux Mintaoltalmi Hivatal (BDO), a belgiumi, hollandiai és luxemburgi mintaoltalom számára;
- az Afrikai Regionális Iparjogvédelmi Hivatal (ARIPO), az angol nyelvű afrikai országokban történő oltalomszerzésre;
- a Szellemi Tulajdon Afrikai Szervezete (OAPI), a francia nyelvű afrikai országokban történő oltalomszerzésre.

A regionális szellemi tulajdonvédelmi hivatalok honlapjait az I. számú függelék tartalmazza.

3. Nemzetközi út

Azok a vállalatok, amelyek mintáikat nemzetközi szinten, több országban kívánják oltalom alá helyezni, igénybe vehetik az ipari minták nemzetközi letétbe helyezéséről szóló, a WIPO által gondozott Hágai Megállapodás kínálta lehetőséget. A Hágai Megállapodás valamelyik tagállamából származó bejelentőnek lehetősége van a WIPO-nál egyetlen nemzetközi bejelentés

megtételére; ebben az esetben a mintát a Hágai Megállapodás annyi tagállamában (jelenleg 42) fogják oltsalomban részesíteni, ahányban a bejelentő kívánja. A megállapodás viszonylag egyszerű és olcsó mechanizmust kínál a bejelentők számára a minta több országban történő lajstromoztatására. A Hágai Megállapodás tagállamainak listáját a III. számú függelék tartalmazza. A Hágai Megállapodással kapcsolatos teljes körű tudnivalók, beleértve a bejelentési űrlapot is, a WIPO honlapjáról szerezhetők be (www.wipo.int/hague/).

A minta Hágai Megállapodás szerinti lajstromoztatásának költségei az oltalmazandó minták és azon országok számától függ, ahol a bejelentő oltalmat kíván szerezni. Például öt mintának 11 országban történő oltalomban részesítése a Hágai Megállapodás nyújtotta nemzetközi út igénybevételel körülbelül 900 svájci frankba kerül.

Nemzetközi mintaoltalom

2001-ben az ipari minták nemzetközi letétbe helyezésére létrejött hágai rendszer akkor – a bejelentések száma szerinti – tíz legnagyobb felhasználója a Swatch Group, az Interior, a Sony Overseas, a Hermès, a Daimler Chrysler, a Nokia, a Villeroy + Boch A.G., a Moulinex, a Philips Electronics és a Salomon volt. Abban az esztendőben a Swatch Group, a rendszer legnagyobb felhasználója 103, a Hágai Megállapodás szerinti mintaoltalmi bejelentést tett. Óráik egyedi „megjelenése” a vállalat szerint döntő mértékben befolyásolja a vásárlókat, amikor termékeiket választják. Ennek tudatában az olyan vállalatok, mint a Swatch

4. A mintaoltalmi jogok érvényesítése

Hogyan érvényesíthetők a mintaoltalomból származó jogok, ha a mintát utánózzák, másolják vagy bitorolják?

Bármely szellemi tulajdon-jog érvényesítése általában összetett kérdés, ezért tanácsos lehet szabadalmi ügyvivőtől vagy ügyvédtől szakmai segítséget kérni. Fontos tudni, hogy az utánzás vagy a bitorlás megállapítása és az ellene való fellépés fő felelőssége a minta jogosultjára hárul. **Más szóval, mi vagyunk felelősek azért, hogy ellenőrizzük a minta használatát a piacon, azonosítsuk az utánzókat vagy a hamisítókat, és eldöntsük, hogy fellépünk-e ellenük, és ha igen, hogyan és mikor.**

Group, hatalmas összegeket és szaktudást fektetnek vonzó formatervezési minták fejlesztésébe, és egyben ügyelnek arra, hogy kizárólagos jogokat szerezzenek mintáik hasznosítására a több országban történő lajstromozás révén.

A Swatch AG engedyével

Általában a szabadalmi ügyvivő az a hozzáértő személy, aki tájékoztatást tud adni arról, milyen lehetőségek vannak Magyarországon az utánzók, a bitorlók és a hamisítók elleni törvényes fellépésre, és tanácsot tud adni arra vonatkozóan, hogy hogyan rendezhetők az ilyen viták.

Ha felmerül a mintaoltalmi jogok **bitorlásának** gyanúja, dönthetünk úgy, hogy a jogsértés abbahagyására felszólító levelet írunk a feltételezett bitorlónak, tájékoztatva őt arról, hogy álláspontunk szerint tevékenységével sérti mintaoltalmunkat. Egy ilyen levél megírásában tanácsos szabadalmi ügyvivő vagy ügyvéd segítségét kérni.

Ha a bitorlás továbbra is fennáll, szükség lehet a bitorlóval szemben jogi lépések megtételére.

Ha a jogsértő tevékenység helyszíne ismert, kérhető a bitorlással érintett áruk felkutatása és lefoglalása (amit rendszert a rendőrség vagy a vámhatóság fogatosít) a bitorló vállalkozás/személy előzetes figyelmeztetése nélkül.

A bitorlót az illetékes hatóságok kényszeríthetik arra, hogy tájékoztatást adjon a bitorlást megvalósító áruk előállításába és elosztásába bevont személyek azonosságáról és az elosztási csatornákról. A bíróság – megelőzés céljából – kérelemre elrendelheti, hogy a bitorlást megvalósító árukat és anyagokat semmisítsék meg vagy vonják ki a kereskedelmi forgalomból.

Alapveti jelleggel leszögezhetjük: ha valószínűsíthető, hogy mintaoltalmunkat bitorolják, célszerű szabadalmi ügyvivőtől vagy ügyvédtől jogi tanácsot kérni.

5. A formatervezési minta oltalmának egyéb jogi eszközei

Mi a különbség a szerzői jogi védelem és a formatervezésiminta-oltalom között?

A szerzői jog kiterjed minden alkotó szellemi tevékenységből fakadó, az irodalom, a tudomány és a művészet területén létrehozott egyéni, eredeti alkotásra, így a termékek formatervezett megjelenésére is. A magyar jogi szabályozás nem zárja ki a szerzői jogi védelem és formatervezésiminta-oltalom párhuzamos fennállását.

Annak érdekében, hogy megkönnyítsük a döntést, hogy a formatervezésben megtestesülő szellemi alkotás védelmére milyen utat választunk, az alábbiakban összefoglaljuk a szerzői jogi védelem és a formatervezésiminta-oltalom legfontosabb sajátosságait.

Lajstromozás

- A formatervezésiminta-oltalom az oltalmazhatósági követelmények meglétének vizsgálatát követően a lajstromozással keletkezik. A lajstromozás eredményeként kiállított mintaoltalmi okirat előnye, hogy mintaoltalmunk bitorlása esetén egyszerűen bizonyítja a jogosulti minőséget, így hatékonyabban lehet fellépni a bitorlókkal szemben.
- A szerzői jogi védelem a mű **létrejöttével** keletkezik, tehát nem szükségesek formalitások a védelem létrejöttéhez.

Oltalmi idő

- A formatervezésiminta-oltalom leghosszabb időtartama a bejelentéstől számított **25 év**. Az oltalmi idő öt-öt éves időszakokra tagolódik. Az öt éves időszakok leteltekor a jogosultnak kérnie kell az oltalom megújítását a következő öt évre, és le kell rónia a megújítási díjat.
- A szerzői jogi oltalom esetében nincs szükség megújításra, az automatikusan fennáll **a szerző életében és hetven évig a halálát követően** is.

Terméktípusok

- Bár a megkülönböztetés nem mindig világos, **néhány formatervezési minta**, mint például az előállított termékek alakja, **nem valószínű, hogy szerzői jogi védelemben részesülhet**, míg

másokra, például a textilmintákra vagy dísz tárgyakra gyakran kiterjed mindkét oltalmi forma.

Költségek

- A minta lajstromozása egyúttal azt is jelenti, hogy a lajstromozási eljárás lefolytatásáért bejelentési díjat, az oltalom fenntartásáért pedig megújítási díjat kell fizetni. Ezen túlmenően szükség lehet szabadalmi ügyvivő szolgálatának igénybevétele, aki segít a bejelentés elkészítésében, és ez további költségeket jelent.
- Mivel a szerzői jogi törvény nem követeli meg a szerzői jog által védett alkotások lajstromozását, általában a szerzői jogi védelemnek nincs közvetlen költségkihatása. Felmerülhetnek ugyanakkor költségek a jogosultság bizonyításával kapcsolatban a jogvitás ügyekben.

Általában tanácsos **a minta kifejlesztése során minden egyes lépésről nyilvántartást vezetni különösen akkor, ha a mintát nem lajstromozzák**. Nagy segítség lehet bitorlási ügyben, ha minden egyes vázlatot keltezéssel és aláírással láttak el, és megfelelően archiválták azokat.

Példa: Kelmetervezők körében nemrég végzett felmérés szerint az Egyesült Királyságban a válaszadók 80%-a azt mondta, hogy mindig készítenek nyilvántartást az eredeti minták dokumentációjáról, és tisztában vannak ennek jelentőségével szerzői jogaik bizonyításában.

Mikor oltalmazhatja a védjegy törvény a formatervezési mintát?

Védjegyoltalomban részesülhet minden grafikailag ábrázolható megjelölés, amely alkalmas arra, hogy valamely árut vagy szolgáltatást megkülönböztessen mások áruitól vagy szolgáltatásaitól.

Védjegyoltalomban részesülő megjelölés lehet **különösen:**

- a szó, szóösszetétel,
- az ábra, kép,
- a sík- vagy térbeli alakzat,
- a szín, színösszetétel,
- a fentiekben felsorolt egyes megjelölések kombinációja.

Adódhatnak olyan helyzetek, amikor a forma, a minta vagy az adott termék csomagolása a kérdéses termék megkülönböztető képességgel rendelkező jellemzője, és mint ilyen, térbeli védjegyként oltalmazható. Példa lehet erre a Coca-Cola üvege vagy a Toblerone csokoládé háromszögletű megformázása.

Célszerű szabadalmi ügyvivő véleményét kérni arról, hogy egy adott minta tekinthető-e térbeli védjegynek.

A védjegyoltalom előnye, hogy az a tízéves oltalmi idő letelte követően további tíz-tízéves időtartamra korlátozás nélkül megújítható, míg a mintaoltalom csak korlátozott ideig (25 évig) állhat fenn. Különbőség van a védjegy és a formatervezési minta lajstromozási eljárása között, valamint eltérnek a védjegy- és a mintaoltalmi eljárás költségei is. A jogszabályok lehetővé teszik a védjegy- és a mintaoltalom megszerzését egyaránt két külön eljárásban ugyanarra a formai kialakításra.

Oltalmazható-e a minta a versenytörvény segítségével?

A **tisztességtelen piaci magatartás** és a versenykorlátozás tilalmáról szóló törvény értelmében tilos az árut olyan jellegzetes külsővel ellátni, amelyről a versenytársakat szokták felismerni. Míg a formatervezésiminta-oltalom érvényesítésének nem feltétele sem a gyártás, sem a forgalmazás, a versenytörvény alkalmazhatósága függ a forgalmazás mértékétől és körülményeitől. Ugyanakkor a versenytörvény alapján történő fellépésnek nincs időbeli korlátja, és a védelem fennállta nincs sem díjfizetéshez, sem lajstromozási eljáráshoz kötve. A versenyjogi jogsértést azonban gyakran nehezebb bizonyítani.

Hasznos honlapcímek további tájékoztatás céljából

A szellemi tulajdon egyéb kérdéseivel kapcsolatban üzleti szempontból:

www.wipo.int/sme/

A formatervezési mintákról általában:

www.wipo.int/about-ip/en/

A formatervezési minták lajstromozásának gyakorlati kérdéseiről lásd a nemzeti és a regionális szellemi tulajdon-védelmi hivatalok honlapcímeinek jegyzékét az I. sz. függelékben vagy:

www.wipo.int/news/en/links/ipo_web.htm.

Az ipari minták nemzetközi letétbe helyezésére létrejött Hágai Megállapodásról:

www.wipo.int/hague/en/

Az ipari minták nemzetközi osztályozásának létesítéséről szóló Locarnói Megállapodásról:

www.wipo.int/classifications

(a Locarnói Megállapodás címszó alatt)

A választottbíráskodásról és a közvetítői eljárásról:

<http://arbitr.wipo.int/>

I. sz. függelék

A nemzeti és a regionális szellemi tulajdon-védelmi hivatalok honlapcímei

Afrikai Regionális Iparjogvédelmi Szervezet (ARIPO)	http://www.aripo.wipo.net/
A Szellemi Tulajdon Afrikai Szervezete (OAPI)	http://www.oap.wipo.net/
Algéria	http://www.inapi.org
Amerikai Egyesült Államok	http://uspto.gov
Andorra	http://www.omp.ad
Argentína	http://www.inpi.gov.ar/
Ausztrália	http://www.ipaustralia.gov.au/
Ausztria	http://www.patent.bmwa.gv.at/
Barbados	http://www.caipo.gov.bb/
Belgium	http://www.european-patent-office.org/patlib/country/belgium
Belize	http://belipo.bz
Benelux (Benelux Mintaelm. Hivatal – BDO)	http://www.bbtm-bbdtm.org/
Bolívia	http://www.senapi.gov.bo
Bosznia-Hercegovina	http://www.bih.net.ba/-zsmp
Brazília	http://www.inpi.gov.br
Bulgária	http://bpo.bg/
Chile	http://www.dpi.gov.cl
Costa Rica	http://www.registracion.go.cr
Cseh Köztársaság	http://www.upv.cz
Dánia	http://www.dkpto.dk/
Dominikai Köztársaság	http://www.seic.gov.do/onapi/
Egyesült Királyság	http://www.patent.gov.uk
Egyiptom	http://www.egypo.gov.eg
Észtország	http://www.epa.ee
Európai Unió (Belső Piaci Harmonizációs Hivatal – OHIM)	http://oami.eu.int/
Finnország	http://prh.fi

Franciaország	http://www.inpi.fr
Fülöp-szigetek	http://ipophil.gov.ph/
Görögország	http://www.gge.gr
Grúzia	http://sakpatenti.org.ge/
Hollandia	http://www.bie.minez.nl
Horvátország	http://www.dziv.hr/
India	http://www.patentoffice.nic.in
Indonézia	http://www.dgip.go.id
Írország	http://www.patentsoffice.ie
Izland	http://www.els.stjr.is
Izrael	http://www.justice.gov.il
Japán	http://www.jpo.go.jp
Jordánia	http://www.mit.gov.jo
Kanada	http://cipo.gc.ca
Kazahsztán	http://www.kazpatent.kz
Kenya	http://www.kipo.ke.wipo.net
Kína	http://www.sipo.gov.cn
Kína (Hong Kong)	http://info.gov.hk/ipd
Kína (Makao)	http://www.economia.gov.mo
Kirgiz Köztársaság	http://www.krygyzpatent.kg
Kolumbia	http://www.sic.gov.co
Kongói Köztársaság	http://anpi.cg.wipo.net
Koreai Köztársaság	http://kipo.go.kr
Kuba	http://www.ocpi.cu
Laoszi Népi Demokratikus Köztársaság	http://www.stea.la.wipo.net/
Lengyelország	http://uprp.pl/
Litvánia	http://www.vpb.lt/
Luxemburg	http://www.etat.lu/ec/
Macedón Köztársaság	http://www.ippo.gov.mk/
Magyarország	http://www.hpo.hu
Malajzia	http://www.mipc.gov.my/

Marokkó	http://www.ompic.org.ma/
Mexikó	http://www.impi.gob.mx/
Moldovai Köztársaság	http://www.agepi.md/
Monaco	http://www.european-patent-office.org/patlib/country/monaco/
Mongólia	http://www.mongol.net/ipom
Németország	http://www.dpma.de
Nepál	http://www.ip.np.wipo.net
Norvégia	http://www.patentstyret.no
Olaszország	http://www.european-patent-office.org/it/
Orosz Föderáció	http://www.rupto.ru
Örményország	http://www.armpatent.org
Panama	http://www.mici.gob.pa/comintf.html
Peru	http://www.indecopi.gob.pe
Portugália	http://www.inpi.pt/
Románia	http://www.osim.ro
Spanyolország	http://www.oepm.es
Svájc	http://www.ige.ch
Svédország	http://www.prv.se
Szerbia és Montenegró	http://yupat.sv.gov.yu
Szingapúr	http://www.ipos.gov.sg
Szlovák Köztársaság	http://indprop.gov.sk
Szlovénia	http://www.sipo.mzt.si
Tádzsikisztán	http://www.tjpat.org
Thaiföld	http://ipthailand.org
Törökország	http://www.turkpatent.gov.tr
Új-Zéland	http://www.iponz.govt.nz
Ukrajna	http://www.ukrpatent.org/
Uruguay	http://www.dnpi.gub.uy
Üzbegisztán	http://www.patent.uz
Venezuela	http://sapi.gov.ve

II. sz. függelék

Az ipari minták nemzetközi osztályozása a Locarnói Megállapodás szerint

Osztályok jegyzéke

1. osztály Élelmiszerek
2. osztály Ruházati cikkek és rövidárúk
3. osztály Utazási cikkek, tokok, tartók, napernyők és személyes tárgyak, amelyek másutt nem szerepelnek
4. osztály Kefeárúk
5. osztály Nem konfekcionált textilárúk, mesterséges és természetes anyagú sík lapok, lemezek
6. osztály Bútorzatok
7. osztály Háztartási cikkek, amelyek nem tartoznak más osztályokba
8. osztály Szerszámok, fémtömegcikkek
9. osztály Csomagolóeszközök és tartályok áruszállítás és árukezelés céljára
10. osztály Órák, továbbá egyéb mérő-, ellenőrző- és jelzőberendezések
11. osztály Dístárgyak
12. osztály Szállító- és emelőberendezések
13. osztály Elektromos energiát termelő, elosztó és átalakító berendezések
14. osztály Adatrögzítő, adatfeldolgozó, valamint hírközlés és adatátvitel céljára szolgáló készülékek
15. osztály Gépek, melyek másutt nem szerepelnek
16. osztály Fényképezéssel, mozgóképfelvétellel, -lejátszással és filmkidolgozással kapcsolatos berendezések, optikai készülékek
17. osztály Hangszerek
18. osztály Nyomdaipari és irodai gépek
19. osztály Írószerek, irodai felszerelések, művészeti és oktatási kellékek
20. osztály Árusítás és reklámozás céljára szolgáló eszközök, táblák
21. osztály Játékok, játékszerek, sátrak és sportcikkek
22. osztály Fegyverek, pirotechnikai cikkek, vadászati, halászati, valamint kártékony állatok irtására szolgáló termékek

- 23. osztály Folyadékeltosztó berendezések, egészségügyi, fűtő-, szellőztető, és légkondicionáló berendezések, szilárd fűtőanyagok
- 24. osztály Orvosi és laboratóriumi felszerelések
- 25. osztály Épületszerkezetek, építészeti elemek
- 26. osztály Világító eszközök, fényforrások
- 27. osztály Dohányárúk és cikkek dohányosok számára
- 28. osztály Gyógyszeripari és kozmetikai készítmények, piperecikkek és készülékek
- 29. osztály Tűzvédelmi, balesetmegelőző és mentőberendezések és -felszerelések
- 30. osztály Cikkek állattartás és -gondozás céljára
- 31. osztály Gépek és berendezések étel vagy ital előállítására, amelyek máshol nem szerepelnek
- 99. osztály Egyebek

III. sz. függelék

Az ipari minták letétbe helyezésére létrejött Hágai Megállapodás tagállamai

(2005. áprilisi állapot)

Belgium	Magyarország
Belize	Marokkó
Benin	Moldovai Köztársaság
Bulgária	Monaco
Egyiptom	Mongólia
Elefántcsontparti Köztársaság	Namibia
Észtország	Németország
Franciaország	Nigéria
Gabon	Olaszország
Görögország	Románia
Grúzia	Spanyolország
Hollandia	Svájc
Horvátország	Szenegál
Indonézia	Szerbia és Montenegró
Izland	Szingapúr
Kirgiz Köztársaság	Szlovénia
Koreai Népi Demokratikus Köztársaság	Szurinám
Lettország	Törökország
Liechtenstein	Tunézia
Luxemburg	Ukrajna
Macedón Köztársaság	Vatikán Állam

Az e kiadványban szereplő tájékoztatás nem helyettesíti a jogi szakvéleményt.
A tájékoztatás az adott témával kapcsolatos alapvető ismeretek biztosítására korlátozódik.

WIPO szerzői joga fenntartva (2003)

A szerzői jog jogosultjának engedélye nélkül e kiadvány egyetlen része sem többszörözhető és vihető át semmilyen formában és eszközökkel, sem mechanikus, sem pedig elektronikus úton, kivéve, ha azt jogszabály megengedi.